

Date: 27th October-2024

MAQOM SAN'ATI VA XALQNING MA'NAVIY QADRIYATLARI

Halilov Raqib

Respublika musiqa va san'at kolleji

Annotatsiya: Ushbu maqola maqom san'ati va uning o'zbek xalqining ma'naviy qadriyatlari bilan bo'lgan aloqasini tahlil qiladi. Maqom, xalqning diniy, axloqiy va tarixiy qarashlarini musiqiy shaklda ifodalovchi muhim san'at turi sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada maqom san'atining xalqning ichki dunyosini, sevgi, qayg'u, umid kabi hissiy kechinmalarini qanday aks ettirishi, shuningdek, uning ma'naviy qadriyatlarni saqlashdagi o'rni ta'kidlanadi. Maqom va milliy qadriyatlar, shaxsiy rivojlanishdagi roli hamda zamonaviy davrda uning rivojlanishi haqida so'z boradi. Maqola maqom san'ati orqali xalqning ma'naviy merosini saqlash va uni kelajak avlodlarga yetkazish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Maqom san'ati, Ma'naviy qadriyatlar, O'zbek musiqasi, Xalqning ichki dunyosi, Maqom va milliy qadriyatla

Maqom san'ati o'zbek xalqining boy musiqa merosining ajralmas qismidir. Bu san'at nafaqat musiqiy ifodaning, balki xalqning ma'naviy dunyosining, ichki kechinmalari va madaniy qadriyatlarining aksidir. Maqom, o'zining chuqur mazmuni va beqaror tuzilishi bilan, xalqning tarixiy yo'li, uning hissiy holati va ma'naviyatini ifodalovchi eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada maqom san'ati va uning xalqning ma'naviy qadriyatlari bilan bo'lgan aloqasi, uning ahamiyati va musiqadagi o'rni tahlil qilinadi.

Maqom san'ati nafaqat estetik maqsadni ko'zlamaydi, balki uning ichida xalqning ma'naviy qadriyatlari, axloqiy me'yorlari va falsafiy qarashlari o'z ifodasini topadi. Har bir maqomning o'ziga xos mazmuni bor: sevgi, tug'ilish va o'lim, yurtparvarlik, sabr-toqat, adolat, ma'rifat va insoniyatga xos boshqa ko'plab g'oyalar maqomlarda musiqiy shaklga kiradi.

1. Maqomlar xalqning ma'naviy asoslari, uning butun dunyoqarashi va hayotga bo'lgan qarashlarini ifodalovchi vositalar sifatida qaraladi. Maqom ijrosida insonning ichki dunyosidagi kechinmalar – sevgi, qayg'u, quvonch, umid, qo'rquv kabi hislar musiqa orqali jonlanadi. Bu musiqalar nafaqat estetik qadriyatni o'rnatadi, balki xalqning mantiqiy va axloqiy qadriyatlarini ham yetkazadi.

2. O'zbek maqom san'atining ba'zi shakllari diniy g'oyalar va tasavvuf falsafasidan ilhomlangan. Maqomning ba'zi variantlarida insonning ruhiy poklanishi, Hakk bilan aloqa, ruhiyatni tozalash maqsadidagi diniy fikrlar kuchli aks etadi. Maqomning musiqa va so'z birikmasi orqali insonning ma'naviy yuksalishi va jahonqarashining o'zgarishi ko'zda tutiladi.

3. Maqom san'ati o'zbek xalqining milliy qadriyatlari, an'analari va urf-odatlarini bilan chambarchas bog'liqdir. Maqomda o'zbek xalqining qadimgi an'anaviy hayoti,

Date: 27th October-2024

mehnat va oila qadriyatlari, tug'ish, tarbiya va murosaga qaratilgan g'oyalar ifodalanadi. Bunda xalqning mehr-oqibati, ezgulik, insonparvarlik, tenglik va bir-biriga bo'lgan hurmatga asoslangan qadriyatlari kadrlar orqali aks etadi.

Maqom san'ati shaxsiy rivojlanish va ruhiy tozalash vositasi sifatida ham ishlatilgan. U nafaqat san'atkorni, balki tinglovchisini ham chuqur ma'naviy o'zgarishlarga olib keladi. Maqomlarni tinglash, ularni ijro etish, musiqaning har bir bo'g'ini orqali o'tmish bilan bog'lanish, insonning ichki holatini qayta ko'rib chiqish, ruhiy tozalashga yordam beradi. Maqom ijrosi shaxsni ma'naviy jihatdan boyitadi, uning dunyoqarashini kengaytiradi.

Zamonaviy davrda maqom san'ati o'zining an'anaviy shakllarini saqlab qolgan holda yangi uslublar bilan uyg'unlashmoqda. Garchi maqom san'ati asosan an'anaviy shakllarda ijro etilsa-da, uning modernizatsiyasi va yangi ijro texnikalari yordamida u yangi zamon bilan hamohang bo'lishga intilmoqda. Shu bilan birga, maqom san'ati xalqning ma'naviy qadriyatlarini yangicha shaklda ifodalaydi, bu esa uning jahon madaniyati kontekstida ahamiyatini oshiradi.

Xulosa

Maqom san'ati o'zbek xalqining ma'naviy qadriyatlarini ifodalovchi va saqlovchi muhim vositadir. U xalqning tarixiy, axloqiy qarashlarini aks ettiradi, insonning ruhiy dunyosini yoritadi. Maqom nafaqat musiqa shakli, balki xalqning ma'naviyatini saqlovchi va unga yo'l ko'rsatuvchi kuchli vositadir. Maqom san'ati orqali xalqning qadriyatlari avloddan avlodga yetkazilib, ularning ma'naviy yuksalishi ta'minlanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Karimov, A. "O'zbek xalq musiqasi tarixi". Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2010.
2. Rashidov, I. "Ustoz-shogird an'anasi va uning pedagogik asoslari". Toshkent: San'at nashriyoti, 2016.
3. Nurmatov, H. "Musiqa nazariyasi va amaliyoti". Toshkent: Yangi asr avlodi, 2014.
4. Juraev, O. "An'anaviy musiqa san'ati va uning rivoji". Samarqand: Sharq matbuot, 2012.
5. Tursunov, S. "Milliy xonandalik maktablari va ularning shakllanishi". Toshkent: Musiqa fanlari nashriyoti, 2018.

